

4. **Основи** економічної теорії : підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н. Климко та ін. / за ред. А.А. Чухна. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2001. – 606 с.
5. **Гребенюк Н.** Тенденції розвитку управління грошово-кредитним ринком в Україні / Н. Гребенюк // Банківська справа. – 1999. – № 6. – С. 31-36.
6. **Макконел К.Р.** Экономикс: Принципы, проблемы и политика : пер. с англ. / К.Р. Макконел, С.Л. Брю. – М. : Изд-во "Республика", 1992. – 399 с.
7. **Смит А.** Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – В 2-х т. – М. : Изд-во "Экономика", 1993. – 364 с.
8. **Современная** экономика : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов]. – Ростов-на-Дону, 1997. – 608 с.
9. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.economics.wideworld.ru>.
10. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstas.gov.ua>.

Лозинская С.И. Изучение основных факторов, которые определяют монетарную политику в сфере промышленного производства

Проведен анализ основных факторов, которые определяют монетарную политику в сфере отечественного промышленного производства. Показана динамика индексов производства промышленной продукции по данным Госкомстата Украины за 2001-2009 гг. Доказано, что промышленное производство Украины является приоритетной отраслью национальной экономики, от которой зависят осуществление ключевых интересов страны, ее безопасность, культурный и социальный уровни жизни нации, и обеспечивает четверть всех занятых в сфере экономики рабочими местами.

Ключевые слова: монетарная политика, промышленное производство, деньги, денежная масса, индекс промышленной продукции.

Lozinska S.I. Investigation of the main factors that determine monetary policy in industrial production

An analysis of the main factors that determine monetary policy in domestic industrial production was done. Dynamics of indexes of industrial production was received based on the data from the State Statistics Committee of Ukraine for 2001-2009. It was proved that the industrial production of Ukraine is a priority sector of the national economy and the key interests of the country, its security, cultural and social level of life of the nation depended on it. It was also proved that the industrial production of Ukraine provided a quarter of all employed in the economy Ukrainian.

Keywords: monetary policy, industrial production, money, money supply, index of industrial production.

**УДК 336.76 Здобувач С.М. Мацера; здобувач Г.Є. Шпаргало – Львівська КА;
доц. О.Р. Процишин – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка**

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ФОРМИ СУЧАСНИХ ГРОШЕЙ

Розглянуто функції сучасних грошей та їх функціональні форми. Виокремлено основні функції грошей та розглянуто функцію світових грошей на основі основних функцій грошей. Розкрито сутність грошей, виокремлено та проаналізовано основні їх функції. Виділено функціональні форми сучасних грошей. На основі головних функцій грошей охарактеризовано функцію світових грошей.

Ключові слова: гроші, функції грошей, форми грошей, грошові агрегати, ліквідність.

Постановка проблеми. Проблема грошей, їх еволюції та стабілізації їх обігу практично завжди перебувала в полі дослідження економічної науки. В сучасних умовах актуальність порушеної проблематики посилюється у зв'язку з фінансовою кризою, в якій опинився увесь світ та яка не обійшла й українську економіку.

Функціонування сучасної грошово-кредитної системи досліджували такі вітчизняні науковці як І.В. Алексєєв, А.В. Демківський, Б.С. Івасів, П.В. Мат-

вієнко, А.М. Мороз, М.І. Савлук [1-5]. Проте не всі аспекти цієї проблеми знайшли адекватне висвітлення, зокрема нема єдиних підходів щодо виділення функцій грошей та недослідженим залишається функціональний аспект грошових агрегатів.

Методика досліджень. Мета дослідження полягає у систематизації підходів до функцій грошей та виокремленні основних їх функцій і висвітленні функціональних форм сучасних грошей.

Результати дослідження. У господарській практиці назву грошей мають явища, зовні відмінні одне від одного: одиниці лічби, в яких визначаються ціни на товари; національні грошові знаки; чужоземна валюта; записи на банківських рахунках; кошти, витрачені на придбання цінних паперів; боргові зобов'язання, що використовуються для платежів тощо. Це пов'язано з тим, що, обслуговуючи всі сфери економічних стосунків, гроші виконують різні функції, у кожній з яких вони мають свою специфічну форму вияву.

На запитання "що таке гроші?" американські економісти К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю дають таку відповідь: "Гроші є тим, що вони роблять. Усе те, що виконує функцію грошей, є грошми" [6, с. 264]. Отже, суть грошей виявляється через їх функції. В економічній літературі сформувався неоднозначний підхід до визначення функцій грошей. Д. Рікардо надавав перевагу функції грошей як засобу обігу. "Гроші, – писав він, – є товаром... що служить загальним засобом обміну" [7, с. 62]. К. Маркс виділяв п'ять грошових функцій – мірило вартості, засіб обігу, нагромадження, платежу і функцію світових грошей.

У книзі англійського економіста Т. Крампа "Феномен грошей" грошові функції подано як засіб платежу, мірило вартості, одиницю виміру, засіб обігу та засіб нагромадження багатства [8, с. 63]. У підручнику "Економікс" основними функціями грошей вважають: засіб обігу, мірило вартості і засіб збереження [6, с. 264-265]. Дж. Хікс виділяв три функції грошей: засіб обміну, лічильна одиниця, засіб збереження вартості. "Гроші, – писав він, – визначаються їх функціями" [9, с. 11]. Зазначені розбіжності пов'язані з тим, що на кожному історичному етапі формується механізм взаємодії функцій грошей, змінюється їх характер, відмирають старі та з'являються нові функції.

На сучасному етапі розвитку суспільства, на наш погляд, варто акцентувати увагу на таких функціях грошей, як засіб обігу, засіб платежу, мірило вартості та засіб збереження, оскільки це найбільш необхідні і важливі функції в системі грошових відносин. У деяких сучасних підручниках ще розглядають функцію світових грошей. Але, на наш погляд, її не варто виокремлювати як п'яту функцію, оскільки світовим грошам притаманні всі функції звичайних грошей. На світовому ринку гроші також виступають як засіб обігу, платежу, збереження і як мірило вартості (рис. 1). Тобто на світовому і на внутрішньому ринках гроші виконують ідентичні функції.

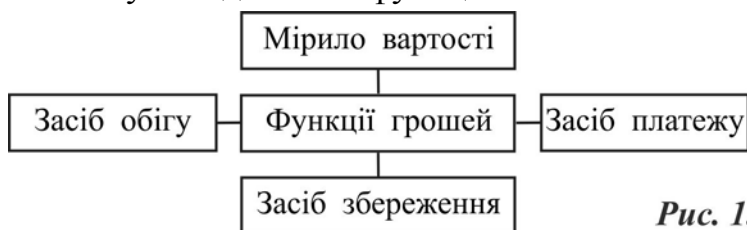

Рис. 1. Основні функції грошей

Кожна з основних грошових функцій має свої особливості та відмінності, а також свій механізм реалізації. Гроші як мірило вартості насамперед слугують узагальненим еквівалентом вартості всіх товарів. Завдяки грошовій системі нема потреби виражати ціну товару через усі інші товари, на які його можна було б обміняти. Ціну будь-якого товару достатньо виразити тільки через грошову одиницю. Щоб визначити ціни різних товарів, які мають неоднакову вартість, слід виробити масштаб їх порівняння. Історично масштаб цін – це прийнята в певній країні кількість металу (золота або срібла), яка слугує одиницею вимірювання ціни товару. Чим стабільніший масштаб цін, тим краще гроші виконують функцію мірила вартості. Ціни на товари і послуги встановлюють на ринку на основі попиту і пропозиції, а гроші як мірило вартості опосередковують процес обміну товарів і послуг, виконуючи при цьому функцію грошей як засобу обігу.

Гроші як засіб обігу виконують посередницьку функцію під час обміну і дають змогу суспільству уникнути незручностей бартерного обміну. Кількість грошей, необхідних для обігу, змінюється прямо пропорційно сумі цін товарів і послуг, що реалізуються, і обернено пропорційно швидкості обігу грошей. В основі функції грошей як засобу обігу лежить рух товарів. Гроші при цьому відіграють тимчасову роль – виконавши свою функцію, вони вибувають з обігу.

Через функцію грошей як мірила вартості і засобу обігу проявляється функція грошей як засобу платежу. Гроші як засіб платежу забезпечують погашення боргових зобов'язань. Купуючи на ринку певні товари, потенційні покупці можуть не мати готівки з різних причин: по-перше, одні товари потребують тривалого часу на їх виробництво (птиця, худоба), інші – меншого (вироби з кераміки, дерева); по-друге, сезонний характер виробництва та збуту товарів (виробництво сільськогосподарської продукції); по-третє, неоднакова тривалість періодів обігу готівки. Тому виникає потреба купівлі-продажу товарів з відтермінуванням платежу. У цьому випадку засобом обігу виступають не самі гроші, а виражені в грошах зобов'язання. Тобто гроші у цій функції виступають засобом погашення боргу. Гроші як засіб платежу відрізняються від грошей як засобу обігу тим, що вони завершують стадію, а не виконують посередницьку функцію під час купівлі-продажу.

Гроші як засіб збереження виступають резервом багатства, забезпечують їх власнику купівельну спроможність у майбутньому. Гроші – найліквідніше майно, тобто таке, що найлегше реалізувати. Американський економіст П. Хейне писав: "Що ліквідніша річ, то більше вона схожа на гроші. Коли певний вид майна сягає абсолютної ліквідності, то ця схожість сягає найвищої позначки" [10, с. 540]. Зберігання або нагромадження грошей розглядається як необхідна умова розвитку товарного виробництва. Товаровиробник повинен нагромаджувати частину прибутку у вигляді грошей, щоб купити паливо, обладнання, техніку тощо. Фізичні особи також нагромаджують гроші для придбання необхідних товарів і послуг. На сучасному етапі розвитку суспільства нагромадження капіталу відбувається не лише в межах окремих держав, а й у межах груп держав, прикладом чого є Європейський Союз.

Грошам, на відміну від інших товарів, притаманна ліквідність, відповідно і зрілість окремих форм грошей визначається ступенем їх ліквідності. У підручнику "Гроші, банківська справа і грошово-кредитна політика" ліквідність визначається як можливість використання певного активу в ролі засобу платежу і вод-

ночас як здатність цього активу зберігати свою номінальну вартість незмінною. Гроші, наголошують автори підручника, можуть бути використані як засіб платежу лише тоді, коли вони не змінюють власної номінальної вартості [11, с. 38-41].

Існує спектр активів, які лише незначно відрізняються один від одного ступенем ліквідності або наявністю грошових властивостей. Центральні банки провідних країн Заходу розраховують обсяг грошової маси за допомогою двох агрегатів – M_1 і M_2 . Грошовий агрегат – це встановлене законодавством за принципом ліквідності специфічне угруповання певної категорії грошових форм. Варто зауважити, що думки економістів відносно грошових агрегатів не збігаються. Одні з них вважають, що грошові агрегати M_1 і M_2 довільно вибрані з певного набору ліквідності, через що не є оптимальними з погляду як теорії, так і економічної політики. Прихильники такої позиції висувують твердження, що довільну систему грошових агрегатів потрібно замінити загальним агрегатом усіх ліквідних активів. Більшість економістів зараховують грошовий агрегат M_2 до стандартних показників, який може бути вагомим інститутом грошово-кредитної політики. На наш погляд, на увагу заслуговує система мірила грошей, яка діє у США. Сутність її змісту наведено на рис. 2.

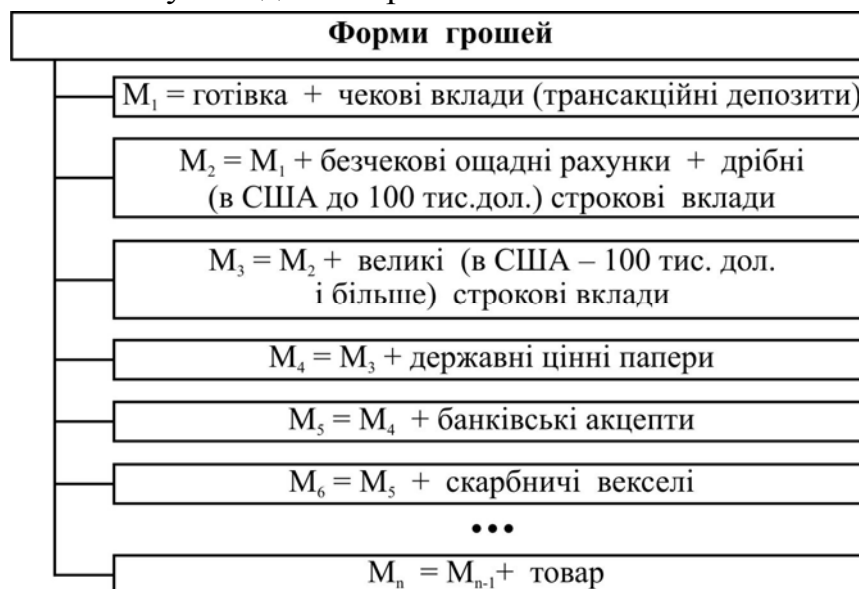

Рис. 2. Функціональні форми грошей

Агрегат M_1 – це грошова маса у вузькому розумінні. Він складається з двох елементів:

1. Готівкові гроші (металеві і паперові), що є зобов'язаннями держави та її агентів. Це монети, скарбничі білети, банкноти;
2. Чекові вклади або транзакційні депозити – вклади фізичних та юридичних осіб у комерційні банки, кошти з яких можуть бути передані іншим особам за допомогою чеків або електронних грошових переказів. Йдеться про вклади, що не дають відсотків. У країнах Заходу чекові вклади забезпечують понад 90 % усіх видів оплат. Отже, гроші агрегату M_1 = готівка + чекові вклади.

Агрегат M_2 – це грошові форми у широкому розумінні цього поняття. До цього агрегату входять гроші, які отримали назву "майже гроші" (near money), тобто такі, що не функціонують безпосередньо як засіб обігу, але можуть легко і без фінансових втрат перетворитися в готівку або чекові вклади. Гроші агрегату

M_2 – це високоліквідні фінансові активи, вживані переважно у функції засобу нагромадження. Таким чином, можна говорити не лише про грошові агрегати, а про функціональні форми грошей. Отже, гроші агрегату $M_2 = M_1 +$ безчекові ощадні рахунки + дрібні (в США до 100 тис. дол.) строкові вклади.

Агрегат M_3 є підставою для ще ширшого визначення грошей. Гроші агрегату $M_3 = M_2 +$ великі (в США – 100 тис. дол. і більше) строкові вклади. Великі довготермінові вклади у вигляді приватних депозитних сертифікатів, якими, зазвичай, володіють підприємства, також легко перетворюються в чекові вклади [12, с. 80-85; 6, с. 265-267].

Також існують інші менш ліквідні активи, такі як державні цінні папери, банківські акцепти, скарбничі векселі, окремі види облігацій та деякі інші форми грошових активів, які можуть бути перетворені у гроші M_1 . Наприклад, в ангольській економіці справжніми грошима є такий товар, як пиво. Воно виступає засобом обігу, мірилом вартості і засобом збереження [6, с. 281; 13, с. 19].

Висновки. Проведений аналіз дає підстави для таких висновків. По-перше, в самій суті грошей, природі їх функцій закладено можливість утворення і розвитку функціональних форм. По-друге, у господарській практиці назву грошей мають явища, зовні відмінні одне від одного. Це відбувається тому, що, обслуговуючи всі сфери економічних стосунків, гроші виконують різні функції і у кожній з них вони мають свою специфічну форму вияву. По-третє, основними функціями грошей варто вважати мірило вартості, засіб платежу, засіб обміну, засіб нагромадження, а функція світових грошей є похідною. Світові гроші виконують усі основні функції грошей. По-четверте, функціональні форми – це похідні від грошових функцій, їх логічне продовження. Вони виступають як форма безпосереднього буття грошових функцій за умов структурно розвинених товарних відносин. Функціональні форми – найвищий ступінь у розвитку грошових відносин.

Література

1. **Гроші та кредит** / І.В. Алексеев, М.К. Колісник, О.Й. Вівчар, П.Г. Ільчук. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2004. – 168 с.
2. **Гроші та кредит** / М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко, М.Ф. Пуховкіна та ін. / за заг. ред. М.І. Савлука. – 4-те вид., [переробл. і доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2006. – 742 с.
3. **Демківський А.В.** Гроші та кредит / А.В. Демківський. – К. : Вид-во "Дакор", 2007. – 528 с.
4. **Івасів Б.С.** Гроші та кредит / Б.С. Івасів. – 2-е вид., [переробл. і доп.]. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2005. – 527 с.
5. **Матвієнко П.В.** Розвиток грошово-кредитних відносин у трансформаційній економіці України / П.В. Матвієнко. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2004. – 256 с.
6. **Макконнелл К.Р.** Экономикс. Принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – М. : Изд-во "Республика", 1992. – Т. 1. – 399 с.
7. **Рикардо Д.** Собрание сочинений. – У 5-и т. / Девид Рикардо. – М. : Изд-во "Наука", 1955. – Т. 1. – 360 с.
8. **Crump T.** The Phenomenon of Money / T. Crump. – London, 1981. – 366 p.
9. **Hicks Z.R.** Critical Essays in Monetary Theory / Z.R. Hicks. – London, 1967. – 154 p.
10. **Хейне П.** Экономический образ мышления / П. Хейне. – М. : Изд-во "Наука", 1991. – 702 с.
11. **Долан Э.Дж.** Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э.Дж. Долан, К.Д. Кэмпбелл, Р.Дж. Кэмпбелл. – М.-Л. : Изд-во "Наука", 1991. – 448 с.
12. **Гальчинський А.** Теорія грошей / Анатолій Гальчинський. – К. : Вид-во "Основи", 1996. – 416 с.
13. **Oakland R.** Angolan Economy Tied to Beer / R. Oakland // The Globe and Mail. – Toronto, 1987. – PP. 19-20.

Мацера С.М., Шпаргало Г.Е., Процьшин О.Р. Функциональные формы современных денег

Рассмотрены функции современных денег и их функциональные формы. Выделены основные функции денег и рассмотрена функция мировых денег на основе основных функций денег.

Ключевые слова: деньги, функции денег, формы денег, денежные агрегаты, ликвидность.

Macera S.M., Shpargalo G.E., Procishin O.R. Functional forms of modern money

Functions and functional forms of modern money are considered. Main money functions are suggested. Function of world money is view through these main functions. Essence of money is exposed, their basic functions are selected and analysed. The functional forms of modern money are selected. On the basis of main functions of money the function of world money is described.

Keywords: money, functions of money, form of money, money aggregates, liquidity.

УДК 338.24:330.341.1

Здобувач М.П. Офіс – НУ "Львівська політехніка"

**УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ КООПЕРУВАННЯ НА РІВЕНЬ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**

Уточнено означення поняття "управлінське рішення", побудовано розширену класифікацію управлінських рішень і графічну модель системи управління інноваційним розвитком суб'єктами кооперування з позиції управлінських рішень, виділено етапи технології прийняття і реалізації управлінських рішень.

Постановка проблеми. В умовах активізування підприємництва, посилення конкуренції і послаблення впливу державного управління на інноваційний розвиток суб'єктів господарювання єдиним шляхом активізування креативних пошуків та інноваційних звершень є формування кооперативних утворень. На засадах акумулювання венчурних ресурсів кооперативні утворення здатні примножити наявний інноваційний потенціал і досягнути позитивних змін у інноваційному розвитку. У США, Франції, Японії, Італії та інших економічно розвинених країнах кооперування у сфері інноваційної діяльності набуло різноманітних форм. Воно забезпечує конкурентоспроможність інноваційно-активних підприємств на світових ринках. В Україні існує проблема забезпечення позитивного впливу кооперування на рівень інноваційного розвитку підприємств. Вона полягає у тому, що досі немає теоретичних засад і методико-прикладного інструментарію формування і реалізації управлінських рішень у цій сфері діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізування наукової літератури, присвяченої інноваціям, теорії менеджменту і кооперуванню [1-7], дає підстави стверджувати, що напрацювання науковців щодо вирішення цієї проблеми є фрагментарними. Поза увагою дослідників залишились такі аспекти проблеми, як: складові елементи системи управління інноваційним розвитком суб'єктами кооперування, технологія прийняття і реалізації управлінських рішень суб'єктами кооперування щодо реалізації програм інноваційного розвитку, характерні ознаки управлінських рішень у сфері кооперування інноваційної діяльності тощо.

Постановка цілей. Метою дослідження є уточнити означення поняття "управлінське рішення", побудувати розширену класифікацію управлінських рі-